

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ

ԱՆՎԻՇՏ ԵՒ ԱՆԱՅԼԱՅՐԼ ԹԷ

ՏԱՌԱՊՈՂ ՈՒ ՎՇՏԱՀԱՐ

Եկեղեցական պատմութեան մէջ, մանաւանդ Հայրապետներու գրած աստուածաբանական վերլուծութիւններու մէջ յաճախ կը հանդիպինք,

«Ամենակալ, Անայլայլ, Անմերձեանալի, Անհասանելի, Անփոփոխելի, Անվրդովելի, Անսասանելի և Անխախտելի» ստորոգելիներու կամ հանգամանքներու որոնք վերագրուած են Աստուծոյ:

Վերոյիշեալ բառերը շատ գեղեցիկ են, բայց ոչ ամբողջական կամ կատարեալ արտայայտիչը, աստուածային Իսկութեան կամ Էութեան: Բառեր և լեզուներ՝ միջնորդ և փոխադրական սպասարկուներ են, մտածում մը արտայայտելու կամ նկարագրելու համար: Հակառակ մարդկային գրական բառագիտութեան բազմադիմի ըլլալուն, մարդիկ տակաւին անկարող են զիրար հարազատ և իսկական կերպով ճանչնալ և հասկնալ: Կարծես թէ բառերը անբաւարար և երկդիմի, մշուշապատ և անորոշ են: Այս եղած է պատճառը հաւատացեալներու աղանդական և հատուածական բաժանումներուն:

Ինչու:

Որովհետեւ Բրիստոնէական եկեղեցին իր սկզբնական շրջանին, որքան ալ, վկայեց իր հաւատքն ու իր Յիսուս Բրիստոսը, կեանքով և ապրումով, պարտաւոր էր նաեւ ցուցաբերել իր Աստուածը, իր Փրկիչը և իր Հաւատքը զիրով, գրականութեամբ և բառերու միջոցաւ:

Հակառակ Յունական հարուստ, ճոխ և իմաստասիրական նուրբ և զգայական գրականութեան և լեզուաբանութեան, Աստուած չէր կրնար լման և կատարեալ կերպով բացատրուիլ Հելլենական բարձրագոյն գրականութեամբ: Որովհետեւ Աստուած Կեանք է, շարժում է և ապրումի Գոյացութիւն է, բառը և լեզուն անբաւարար են բացատրելու «ըմբռնողութեան համար յաւէտ Անիմանալին»:

Այս անճառելի և անչափելի Մեծութիւնը որ սահմանումէ գեր ի վեր է ու կանոնի ներքեւ չպարունակուիր, բառերն ու գիրերը, լեզուն և գրական խօսքերը պէտք չէ կանոնական և վճռական սեպուին կամ փաստագրութիւն (dogmatic) նկատուին: Որովհետեւ զիրն ու գրականութիւնը, էութիւն մը, իսկութիւն մը, ճշմարտութիւն մը և ապրում մը կը

Ջանան բաժանորդել և մեկնաբանել, ուրեմն՝ գիրն ու բառը, խօսքն ու ծառը ոչ թէ *հրենի* են յայտնաբերութիւնը, իսկութիւնը և էութիւնը, այլ՝ *հրենը* մէջ կը պարունակեն այն ինչ որ կը նշանակէ կամ ի յայտ գալ կ'ուզէ:

Գրական բառերու այս երկդիմի իմաստը, սրտածառ եղաւ որ սկզբնական հինգ դարերու շրջանին հաւատքի հայրերը իրարու սիրտ կոտորոն և զիրար բանադրեն, և շատ մը սուրբ և արժեքաւոր գրական բանաստեղծութիւններ այրուին և ոչնչանան:

Այս եղած է պատճառը որ կարգ մը հաւատացեալներ «Ամենակալ, Անայլայլ կամ Անխախտելի» աստուածային ածականներու մէջ տեսնեն միայն անզգայ և անտարբեր Աստուած մը հանդէպ մարդ-արարածներու: Աստուածաբաններէն ոմանք՝ մեծարելու համար զԱստուած, կը ջանան զԱստուած անկարեկիր ցոյց տալ հանդէպ մարդկութեան: Այսինքն մարդ-արարածը ազդեցութիւն չկրնար գործել Աստուծոյ վրայ: Զէ՞ որ Աստուած ամենակալ է ու Անխախտ:

Իսկ անդին, ուրիշ անձ մը, տեսնելով մարդկային տառապանքն ու կսկիծը և շարունակող ցաւը, այս անձն ալ զԱստուած անզգայ, անհոգ և ցուրտ նկատելով ինքզինք աստուածամերժ կը հռչակէ:

Այս բոլոր գաղափարները տեղի կ'ունենան և ծնունդ կ'առնեն երբ ենթական՝ մտածող անձը, միայն բնագանգական կերպով կը մօտենայ մեծ Իրականութեան--Աստուծոյ, առանց ապրումի փորձառութեան: Մարդ՝ կեանքը *ապրելով* կը սորվի՝ և ոչ միայն *մտային* հասկացողութեամբ: Ապրումն է որ կը լուսաւորէ մարդկային ներաշխարհը, կը սրբագործէ հասկացողութիւնը և կը սրէ բանականութիւնը: Մարդ՝ կեանքի ապրումի հալոցին մէջ կը ստանայ վկայականը որ զինք վերելքի սանդուղին ունաւախտակին վրայ կը դնէ:

Մարդ՝ որքան մագլցի այս սանդուղն ի վեր, այնքան առաւել կը լայնայ իր հորիզոնը ու նաեւ իր ըմբռնումը: Երբ այդ սանդուղին վերելքը , զինք կը հասցնէ Գողգոթայի սարը, հոն կը տեսնէ ոչ թէ *անտարբեր* Աստուած մը, անզգայ Արարիչ մը կամ անկարեկիր Խնամակալ մը, այլ՝ Յիսուսը, Յայտնիչը Հօր Աստուծոյ, Թարգմանը Ճշմարտութեան և Կեանքի ու մարմնացեալ Զգացում և Ըմբռնում որ կը միաձուլէ աստուածայինն ու մարդկայինը Սիրոյ ճառագայթարձակ շողերու մէջ:

Աստուած Ինք անիմանալի է և անհասկնալի չէ, այլ *չեզուաբանօրէն* չենք կրնար բացատրել զԱյն որ *կեանք* մը, *ապրում* մը և փորձառութիւն մըն է: Վերոյիշեալ ժխտական բառերը ոչ թէ հեռացնելու են զԱստուած մարդոց ըմբռնումէն, այլ՝ մարդոց խթանշան մը և գրգիռ մը

ըլլալու են Քասկնալու զԱստուած և Ճանչնալու ոչ թէ բնագանցական մեթոտով որ է մտային ու մտաւորական միայն, այլ՝ միաճուլելով աստուածային հոգեկանը մարդկային մարմնականին հետ ինչպէս Պէնտէկոստէին օրը և այլակերպման լերան վրայ, որպէսզի մարդ ունենայ գէթ նմոյշ մը այն մեծ Իրականութենէն զոր կը կոչենք Աստուած: Այս երկնային և աստուածահրաշ գիտութեան և ճանաչման համար Յիսուս ըսաւ.-

«Այս է յաւիտենական կեանքը, որ Ճանչնան Քեզ (*հասկնան, գիտնան, նոյնաճառութիւն*) միայն ճշմարիտ Աստուածդ, ու Յիսուս Բրիստոս զոր Դուն ղրկեցիր»:-Յով. ԺԷ. Թ:

Ոչ-փորձառական, այլ՝ մտաւորական մօտեցումը դէպի Աստուած, պատճառ եղած է որ մարդ անգիտանայ իր Արարիչը և ինքզինքը լիւած ու երեսի վրայ թողուած խորհի:

Աստուած՝ կեանքի և գոյութեան որպէս մեծագոյն Իրականութիւն, պիտի ճանչցուի միայն ա՛յն ատեն, երբ մարդ-արարածը ինքզինքը զիջի իր Տիրոջ, իր Արարչին և իր գոյութեան Նախապատճառին հետ հաղորդուելով ունենայ *փորձառական* գիտութիւն:

Ջոր օրինակ՝ արեւելէն այցելու մը կու գայ և իր հետ կը բերէ շատ տարօրինակ երեւոյթով պտուղ մը: Այս նորատեսիլ պտուղը շօշափել և հոտոտել կուտայ իր բարեկամներուն և յետոյ կը կեղուէ և կուտէ զայն: Պտուղը ուտելէն վերջ, այս արեւելցի բարեկամը, համարձակութիւնը կունենայ հարց տալ այս պտուղը շօշափողներուն և հոտոտողներուն թէ այս արտասովոր պտուղը ո՞ր պտուղին համը ունի:

Կրնա՞նք երեվակայել ներկաներուն ծիծաղը կամ բարկութիւնը: Ինչպէ՞ս կարելի էր համը գիտնալ երբ պտուղը ուտողը միայն ինքն էր: Նոյնպէս է նախեւ աստուածային մեծ Իրականութիւնը: Բոլոր անոնք որոնք կուգեն գիտնալ և ճանչնալ զԱստուած միայն իմացականօրէն և մտաւորականօրէն իրենց ճանաչումը՝ շօշափելիութեան և հոտոտելիփի սահմանէն անդին չանցնիր: Միայն կեղեւը շօշափած կ'ըլլան, իսկ միջուկը, կամ մանաւանդ համը բնաւ չեն կրնար գիտնալ: Այս դասակարգի հաւատացեալներու համար, Աստուած կը մնայ անգիտենալի, անմերձենալի և ընթոնողութեան համար յաւիտ անիմանալի: Աստուած ոչ թէ Ի՛նք անիմանալի և անըմբռնելի կ'ուզէ մնալ, այլ՝ որովհետեւ մարդ-արարածը Աստուած չէ համտեսած, չէ յարաբերուած և իր կեանքի ապրումի փորձառութենէն զԱստուած ներս չէ ընդունած, Աստուած ա՛յդ մարդուն համար անիմանալի և անըմբռնելի կը մնայ:

Աստուած զանազան կերպերով կը ջանայ ինքզինքն յայտնել և մատչելի ընել իր արարածներուն.

1.-- Տիեզերքի կարգապահութեամբ և օրէնքներովը:

2.-- Մարդկային սպառնալիքեան մէջ իր միջամտութեամբը:

3.-- Իր Բայլափոխին ետին թողած Ոտնահետքերովը:

4.-- Իր տառապանքով՝ նոյնացնելով ինքզինքն իր Որդւոյն Յիսուսի և միանալով ու նոյնանալով հողածին մարդուն հետ, համտեսեց ցաւ ու կսկիծ, անօթութիւն ու տառապանք -- «Էլոի, Էլոի, լամա սասաֆղանի»ով:

\$\$\$\$\$\$\$\$\$

Հին Կտակարանի մատենագիրները, հակառակ իրենց ազգայնամոլական և կարգ մը հակադրական երկասիրութեանց և մարգարէութեանց, դասական ու նուիրական կրօնք հաւատալիքներու մէջ, կը կանգնին որպէս հեղինակաւոր անձեր, որոնք անբաղդատելիօրէն մեծ են ու խոր, քան իրենց դարաշրջանի բոլոր հեթանոս իմաստասէրները:

Որովհետեւ Հին Կտակարանի Մարգարէներն են որ կը ճառեն աստուածային հոգեյոյզ զգացումները (pathos) և կ'ապացուցանեն թէ Աստուած խոշոր սառնալեռ մը չէ այլ զգայուն և խօսուն Զնարեբգակ:

Յոյն մատենագիր և իմաստասէր Արիստոտել, իր խոր և ներաւտեսական հայեացքով զԱստուած կը կոչէ.

«Անզգածութիւն, անվշտակրելի, անհոգ և անալլալլ (impassible)»:

Ոչ թէ Աստուած նուաստացնելու համար, այլ՝ մեծարելու համար: Յոյն իմաստասիրական մտածողութիւնը չէր կրնար ըմբռնել թէ անփոփոխ և անալլալլ Աստուած մը ինչպէս կրնայ հոգեյոյզ տրամադրութիւններու ենթարկուիլ: ՆախաՔրիստոնէական կրօնքներու մէջ Ապոլլոն (Appollo) ոչ թէ *հ'ն'հ'* կենթարկուէր ցաւի, այլ՝ ի'նք մարդիկը կենթարկէր ցաւի և տառապանքի:

Հին Կտակարանի մարգարէաշունչ մատենագիրները Աստուծոյ վերագրեցին ոչ միայն անսահման իմաստութիւն և ամենակարողութիւն, այլ նաեւ՝ անսահման աստուածային կարեկցութիւն և միջամտութիւն առ մարդ:

Ծննդոց երկասիրութեան վեցերորդ գլխուն մէջ կը կարդանք -

«Տէրը երկրի վրայ մաքուր ստեղծելուն զղջաց, ու իր սրտին մէջ տպւումեցաւ»:

Գրաբառ թարգմանութեան արտայայտութիւնը շատ աւելի տպաւորիչ

է ու կենդանի.

*«Եւ ստրջացաւ Աստուած զի տարար զմարդն ի վերայ
երկրի, և մտախոհեցաւ ի սրտի Իւրում»:*

«Աստուած ստրջացաւ»: Այսինքն, սրտին մէջ ցաւ զգաց: Աստուած
«խոցուեցաւ», վշտացաւ, տրտմեցաւ ու ցաւեցաւ:

Այս հակադրական եղելութիւնն է որ Յոյն իմաստասէրներ չկրցին
բնագանցական կերպով ըմբռնել: Սակայն Հին Կտակարանի տառապեալ
մարգարէները, որոնց համար Աստուած միայն *գաղափար* մը կամ
տեսութիւն մը չէր, այլ՝ կեանքի խոր *փորձառութիւն* և *իրականութիւն*,
յաւերժական դարերու համար դրոշմեցին ու կնքեցին թէ Աստուած պաղ
«սառնալեռ» մը չէ, այլ՝ Իր ամենակարողութեամբ ու անսահման իմաս-
տութեամբ, է նաեւ զգացում և մտախոհութիւն:

Իսկ երբ հասաւ ժամանակը և ի յայտ եկաւ Քրիստոս, յաւիտենական
Հօր, լրի՛ւ Յայտնութիւնը, երկնային լուսապայծառ, շողշողուն,
լուսաճաճանչ ու փողփողուն ծագեալ Լոյսը, յայտնաբերեց զԱստուած
որպէս ճշմարտութիւն, ճամբայ, Կեանք ու մանաւանդ Սէր, Քաղցրութիւն
և Ներում: Նախամարդուն և Յոյն իմաստասէրին համար անհաւատալի և
տարակարծիք (paradox) Արարիչը եղաւ վեհափառօրէն «Հայր երկնա-
ւոր»ը:

Ասիկա ցնցիչ հարուած մը եղաւ մարդկային իմաստասէր *ներուն* ու
ոչ իմաստասիրութեան: Մարդկային իմաստասիրական ընդվզումը և
յարակարծիքը՝ Աստուծոյ վերագրելու զգայնութիւն և զգայակցութիւն
պատճառը այն էր, որ Աստուած կը կարծուէր բնակիլ Ողիմպիական Լեռան
վրայ և Իր զուարճութիւններու ընթացքին, մարդկային ցաւն ու տառա-
պանքը Զինք չէր կրնար վրդովել, Աստուած պէտք էր ըլլալ անայլայլ և
անփոփոխ:

Երբ կը կարդանք յաւերժական Աւետարանը, հոն՝ Մագեալ Արեգակն
Արդարի, Յիսուսի խօսքերը ոչ թէ կը բանան մատենագրական սփանջելի և
հրաշալի մագաղաթ մը, այլ՝ ճենճերող աստուածային Սիրտ մը, ուր ցաւ և
տառապանք, սէր և քաղցրութիւն զիրար կը համբուրեն և կը ցուցաբերեն
«անմատչելիօրէն Հեռաւորը» որպէս «անընդմիջելիօրէն Մերձաւոր» և
հասկնալի կ'ընեն Աստուած նոյնիսկ մանուկներու:

1.--Անառակ Որդին

2.--Ղազարոսի Գերեզմանը

3.--Յիսուսի մուտքն ի Երուսաղէմ

4.--Յիսուսի ուղեւորութիւնը դէպի Էմմաուս

5.--Յիսուսի «Զիս կը սիրե՞ս» Հարցումը Պետրոսին

Յիսուսի ծնունդն ու մարդեղութիւնը որ հայերէն լեզուի մէջ

«Աստուածայայտնութիւն» կը կոչենք, իսկութեան մէջ շատ խորախորհուրդ և ճշմարիտ է: Ուստի, մենք որպէս արարած, զԱստուած կը ճանչնանք Յիսուսի ապրումով ու Անոր փարոզներուն և մարդոց հետ իր ունեցած յարաբերութիւններուն և իր շեշտներուն միջոցաւ: Քրիստոս՝ իր այս աշխարհի ապրումի շրջանին, իր փարոզները համեմեց կարգ մը պատմութիւններով և առակներով: Համաշխարհային հիացումի արժանացող «Անառակ Որդին» առա՛կ էր թէ պատմութիւն, չենք գիտէր: Սակայն մէկ բան շատ լաւ կրնանք գիտնալ, ու ա՛յդ աստուածային ՍԷ՛Ն ու գործովն է: Քրիստոսի այս պատմութիւն մէջ զգայուն սրտերը թէ՛ կ'արտոսրեն՝ և թէ՛ հոգեկան զմայլումի վերացումով մինչեւ Յոդ երկինք կը յափշտակուին:

Յիսուս որպէս Բնաբերգալ՝ չկարենալով բացատրել Հայր Աստուածը բառական սահմանումով, նկարեց *Զայն* երաժշտական ձայնի պաստառին վրայ ու մեզ ներկայացուց ու նկարագրեց կենդանի, ապրող, կարեկից և յոյսով ակնկառոյց սիրող Հօր մը, որ յաւերժօրէն սպասումի մէջ է վերադարձող և ապաշխարող իր որդւոյն:

Աշխարհի Զ. կրօնական հաւատալիքի Աստուածը, նկարագրուած է այսֆան բաղցր, այսֆան սիրող և այսֆան փնոյշ: Ոչ թէ միայն իր "Անառակ Որդւոյն" առակով, այլ՝ նաեւ "փարիսեցի" ու անսէր իր երեց որդւոյն: Կարդանք միասին այն աղերսը որ Հայրը կուղղէ իր երեց որդւոյն.

«Իսկ հայրը դուրս ելլելով՝ կ'աղաչէր անոր»: Այսինքն, կը պաղատէր որ իր երեց որդին ներս գայ ու մասնակցի պարի և ուրախութեան: «Աղաչել» բառը աղօթել ալ կը նշանակէ: Անգլերէնի մէջ (besaught) բառը պաղատանք և աղերսանք կը նշանակէ:

Արդեօք այսֆան բացատրութիւն և նկարագրութիւն բաւ չէ՞ հաւատալու թէ մեր Հայրը, երկնի և երկրի Արարիչը, աներեւոյթներու Յօրինիչը սառնակոյտ մը չէ, անզգայ ոյժ մը չէ, այլ՝ սիրող, տառապող և իր ըմբոստ արարածին վերադարձը սպասող անճառ Բաղցրութիւն և անսպառ Սէր է:

Յիսուս միայն առակներով կամ պատմութիւնով չբացատրեց Հայր Աստուածը, այլ՝ իր կեանքի ապրումովը, իր անձնուրացութեամբը, իր կենդանարար ձեռքերը բորոտներուն և հիւանդներուն վրայ դնելովը, մանուկները և երեխաները իր գիրկը առնելովը, իր ծոմապահութեամբ և ապա անօթենալովը և հառաչանքով ու լալովը երբ դէմ առ դէմ գտնուեցաւ իր սիրած բարեկամին (Ղազարոսի) մեռած մարմնին:

Չգալ և զգացումները յայտնել ոչ թերութիւն է ու ոչ ալ նուաստութիւն, այլ՝ մարդկայնութիւն: Երբ Յիսուս լացաւ Ղազարոսի գերեզմանին, Ան լացա՛ւ, որովհետեւ տեսաւ մահուան յաղթութիւնը կեանքին վրայ, ու այն ալ իր սիրելի բարեկամին պարտութեան պարագային: Յիսուս չկարենալով հանդուրժել չարին այս յաղթանակը, պարտութեան մատնեց մահը որովհետեւ ինքն է կենարար Կեանքը, ճշմարտութիւնն ու Ճամբան:

Յիսուս լացաւ, ոչ որովհետեւ Ղազարոս մեռած էր, այլ՝ լացաւ որովհետեւ իր շուրջը գտնուողները բոլորն ալ կուլային, և ինք մասնակից եղաւ անոնց լացին, ինքզինքն նոյնացո՛ւց իր մարդ արարած բարեկամներուն: Յայտնեց համայն մարդկութեան և աշխարհի, թէ ինք Ապողոն մը չէ՛, նախանձոտ աստուած մը չէ՛ և ոչ ալ Մովսէսի վրէժխնդիր Աստուածը:

Յիսուս՝ ճշմարիտ աստուածայայտնութեան Վարդապետն էր, որ եկած էր մարդաշխարհ ոչ թէ կորսնցնելու, այլ՝ *սպրեցնելու*: Յիսուս՝ մեր մարդկային բնութեան բովանդակ էութիւնն էր: Որուն ճարտարապետն ու յօրինողը նոյն ինքն էր: Մենք մեր զգացումները և յոյզերը իրմէ ժառանգած ենք ու ոչ թէ անբան կաւէ կամ ցեխէ: Յիսուս էր տուիչը մեր կաւ մարմինին զգայնութիւն, իմացականութիւն և բանականութիւն:

Ճարտարապետ Յիսուս՝ երբ կայնած էր Ղազարոսի գերեզմանին առջեւ, շրջապատուած լացող բազմութեան մէջ, իր ստեղծած մարդկային զգայնութիւնը, շարժեց ու թրթռացուց այն մեծ ու յաւիտենական զգացումները որուն համաչափութեամբ յօրինուած էր մարդկութիւնը: Յիսուս լացաւ, համահաւասար հետը, լացողներուն: Որովհետեւ իր առաքելութեան արշալոյսին, խնդացած էր հետը, խնդացողներուն Կանաքաղաքին հարսնիքին: Ու որպէս խրախուսիչ և խանդավառող, փոխակերպած էր ջուրը գինիի երկարաձգելու համար մարդկային ծիծաղն ու խնդակցութիւնը:

Յիսուս լացաւ, վերջին անգամ ըլլալով: Լացաւ ոչ թէ որովհետեւ իր շուրջիները կուլային, այլ՝ որովհետեւ *պիտի* լայի՛ն ապագային: Յիսուս լացաւ ովսանաններու արձագանգներու և փառաբանութեան ծափերու մէջ: Փառքի ու պատիւի ճակատագրական բարձրագոյն մէկ րոպէին երբ բոլոր Երուսաղէմի բազմութիւնը կ'ուզէր Ձինք թագաւոր տեսնել:

Յիսուս լացաւ վերջին անգամ Երուսաղէմ Բաղաբին ու անոր մէջի բնակիչներուն համար: Որովհետեւ յաւերժական պրիսմակէն կը դիտէր ապագան ու կը տեսնէր պատահելիք եղեւնը ու Հռոմէական կատաղութիւնը որ պիտի ջարդէր հազարաւորներ ու խաչէր տասը հազարաւորներ, առանց խնայելու մանուկին կամ ծերին, յղիին կամ հիւանդին:

Յիսուս, ծնեալ Հրեայ ժողովուրդէն, սնած Հրեայ պատմութեան

երազներով ու դիեցուած այդ ազգին մշակոյթով. չէր կրնար Ինֆզինֆ անջատել ու ապրիլ որպէս միջազգային մարդ: Սկզբնաւորութիւն մը, ծնունդ մը և ծագում մը անհրաժեշտ էր Իրեն, որ Իր երկնային առաքելութիւնը սկսի: Ու այդ առաքելութիւնը աստուածային կանխամտածումով վիճակուեցաւ Հրեայ Ժողովուրդին որ աշխարհի մէջ ամենահարուստն էր իր մարգարէներով ու աստուածայայտնութեամբ:

Յիսուս եկած էր իրեններուն, ֆարոգած էր իրեններուն, անարգուած էր իրեններէն ու որպէս Իր ազգին դաւաճանող, խաչուած էր իրեններէն: Սակայն, հակառակ այս բոլոր կարծեցեալ ժխտական եղելութեանց, Յիսուս *սիրած* էր իրենները: Յիսուս որպէս նշան և նշանակ, յարգանքի ու Իր ցեղածին ծագումին, ցուցուց հայրենասիրական սէր ու ցաւ և յայտնեց Իր տառապանքն ու վիշտը Իր ազգին անխուսափելի եղեռնին որուն զոհ պիտի ըլլար Հրեայ ազգը իրենց ազգային մոլեռանդութեան պատճառաւ: Մայրայեղ մոլեռանդութեան բազինին ողջակիզելով իրենց ազգութիւնը, տաճարը ու հայրենիքը:

Ա.ԼՊԷՌՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

